

lâme mine'l-huşri ve'l-ûsr, Fuşûlû't-te'eddüb ve uşûlû't-tehâbbûb, el-Înâye ve'd-dirâye, el-Fuşûlû'l-burhâniyye fi'l-mebâhiş'i-nefsânîyye.

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû'l-Hasan el-Âmirî, *el-Fuşûl fi'l-me'âlimi'l-ilâhiyye* (Resâ'ilü Ebî'l-Hasan el-Âmirî ve şezerâtühû'l-felsefiyye içinde), s. 363-379; a.mlf., *et-Takrîr li-evcûhû'l-takdîr* (a.e. içinde), s. 303-341; a.mlf., *el-Ebşâr ve'l-mübşâr* (a.e. içinde), s. 411-437; a.mlf., *İnkâzû'l-beşer mine'l-cebri ve'l-kader* (a.e. içinde), s. 249-271; a.mlf., *Şerhu'l-makûlât* (a.e. içinde), s. 442-467; a.mlf., *el-Îlâm bi-menâkıbi'l-İslâm* (nşr. Ahmed Abdülhamîd el-Gurâb), Kahire 1387/1967, s. 77-78; a.mlf., *es-Sa'âde ve'l-is'âd* (nşr. Müctebâ Mînovî), Wiesbaden 1957-58; a.mlf., *el-Emed 'ale'l-ebed* (nşr. E. K. Rowson), Beyrut 1979, s. 56, 87-90, 152-155; Ebû Süleyman es-Sicistânî, *Müntehabû Şivânî'l-hikme* (nşr. D. M. Dunlop), Lahay 1979, s. 127-129; Ebû Hayyân et-Tevhîdî, *el-İmtâ' ve'l-mu'ânese* (nşr. Ahmed Emîn — Ahmed ez-Zeyn), Kahire 1373/1953, I, 35-36, 222, 223; II, 15, 84, 86, 88; III, 94; a.mlf., *el-Mukâbesât* (nşr. Hasan es-Sendûbî), Kahire 1347, s. 60, 165, 202, 207, 301, 307, 309; a.mlf., *Ahlâku'l-vezîreyn* (nşr. Muhammed b. Tâvî et-Tancîl), Dimaşk 1385/1965, s. 115, 130, 271-273, 344, 410, 411, 412, 446; İbn Miskeveyh, *Tecâribü'l-ümem*, Kahire 1333, II, 277; a.mlf., *el-Hikmetü'l-hâlîde* (nşr. Abdurrahman Bedevî), Kahire 1952, s. 347-375; İbn Sînâ, *en-Necât* (nşr. M. Takî Dâniş-pejûh), Tahran 1364 hş., s. 645; Yâkût, *Mu'cemû'l-büldân*, II, 374; a.mlf., *Mu'cemû'l-üdeba'*, III, 12-13; İbn Ebû Usaybia, *Üyûnû'l-enbâ* (nşr. Nizâr Rızâ), Beyrut 1965, s. 458; H. Corbin, *Histoire de la Philosophie Islamique*, Paris 1964, s. 233; a.mlf., "Âmerî", *Elr.*, I, 932-933; Nâci Ma'rûf, *Urâbetü'l-'ulemâ' il-mensûbîn ile'l-büldânî'l-acemiyye fi'l-meşriki'l-İslâmî*, Bağdat 1974, I, 349; Sehbân Harîfât, *Resâ'ilü Ebî'l-Hasan el-Âmirî ve şezerâtühû'l-felsefiyye* [Ebû'l-Hasan el-Âmirî], Amman 1988, Mukaddime, s. 69, 148-162; a.mlf., "el-Anâsîrû'l-Eflâtûniyye el-muḥdeşe fi kitâbâtı Ebî'l-Hasan el-Âmirî", *Dirâsât*, XV/3, Amman 1988, s. 28-60; A. J. Arberry, "An Arabic Treatise on Politics", *IQ*, II (1955), s. 9-22; F. Rosenthal, "State and Religion According to Abu'l-Hasan al-Âmirî", a.e., III (1965), s. 42-52; Mohommed Arkoun, "La Conquete du Bonheur selon Abu'l-Hasan al-Âmirî", *St.I*, XXII (1965), s. 55-90; Mübahat Türker, "el-Âmirî ve Kategoriler'in Şerhiyle İlgili Parçalar", *Araştırma Dergisi*, III, Ankara 1965, s. 65-75; Jean-Claude Vadet, "Une Défense Philosophique de la Sunna: les Manaqib el-İslâm d'al-Âmirî", *RÉI*, XLII (1974), s. 245-276; Müctebâ Mînovî, "Ez Hezâyin-i Türkiyye", *Mecelle-i Dânişkede-i Edebiyyât*, IV/3, Tahran 1336 hş., s. 53-89; a.mlf., "Ebû'l-Hasan el-Âmirî", *UDMİ*, I, 771-777; Hans Daiber, "New Manuscript Findings from Indian Libraries", *Manuscripts of the Middle East*, sy. 1, Leiden 1986, s. 34; İsmail Hakkı İzmirli, "Âmirî", *İTA*, I, 424-425; E. K. Rowson, "al-Âmirî", *El² Suppl.* (İng.), s. 72-73.

MAHMUT KAYA

ÂMİRİ, Yahyâ b. Ebû Bekir

(يحيى بن أبى بكر العامرى)

Ebû Zekeriyâ İmâdüddîn
Yahyâ b. Ebî Bekr el-Âmirî
(ö. 893/1488)

Yemenli muhaddis, fakih ve tarihçi.

816'da (1413) Yemen'in Haraz nahiyesinde doğdu. Ebû'l-Feth el-Merâgî, Ali b. İbrâhim en-Nahvî, Muhammed b. Ebû'l-Gays el-Kirmânî, Hâfız b. Fehd el-Mekkî ve babasından fıkıh, hadis, tarih ve tıp öğrenimi gördü. Çeşitli sahalarda eser veren müellif devrinde Yemen'in önde gelen âlimlerindendi. Haraz'da vefat etti.

Eserleri. 1. *er-Riyâzû'l-müstetâbe* * *fi ma'rifeti men revâ fi's-şahîḥayn mine's-şahâbe*. Rivayet ettikleri hadisler *Şahîḥ-i Buḥârî* ile *Şahîḥ-i Müslim*'de yer alan ashap hakkında bilgi veren eser ilk defa Ömer Ebû Hacele tarafından yayımlanmıştır (Bhopal 1303). Eser daha sonra da basılmıştır (Katar 1400). 2. *Behcetü'l-meḥâfil ve buḡyetü'l-emâsil fi telḥîs's-siyer ve'l-mu'cizat ve's-şemâ'il*. Müellifin 855'te (1451) tamamladığı siyer ve fikhî meselelere dair olan bu eser Cemâleddin Muhammed el-Eşhar el-Yemenî'nin şerhiyle birlikte neşredilmiştir (I-II, Mısır 1330). 3. *Gurbâlû'z-zamân*. Hicretten itibaren VII. yüzyılın ortalarına kadar meydana gelen olayları ihtiva eder. 4. *Beyânü'l-i'tikâd ve mâ yekşûru ileyhi ihtiyâcû'l-'ibâd*. Kelâmıla ilgili olan bu eserde akaid meseleleriyle küfür ve irtidadi gerektiren sözler (elfâz-ı küfür) üzerinde durulmaktadır (Süleymaniye Ktp., Mihrîşah, nr. 439/8; Kayserî Râşid Efendi Ktp., nr. 11209/2). Diğer bazı eserleri de şunlardır: *el-'Uded fîmâ lâ yestaḡnî 'anhû aḥad* (Süleymaniye Ktp., Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 949), *et-Tuḥfetü'l-câmi'a li'l-müfredâtü't-tibbi'n-nâfi'a*, *Vesiletü't-tâlib ilâ neyilî-meṭâlib*, *Buḡyetü'l-merâm fi sîreti seyyidi'l-enâm*.

BİBLİYOGRAFYA :

Sehâvî, *ed-Dav'û'l-lâmî*, X, 224; *Keşfü'z-zunûn*, s. 258; Şevkânî, *el-Bedrû't-tâlib*, II, 327; Serkis, *Mu'cem*, II, 1261; Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 225-226; İzhâhu'l-meknûn, I, 203; II, 96; Ziriklî, *el-A'lâm*, IX, 168; Kehhâle, *Mu'cemû'l-mü'ellifîn*, XIII, 187-188; *el-Kâmûsû'l-İslâmî*, II, 62-63; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetâbe*, s. 207-208; Münecid, *Mu'cem*, IV, 109; M. Ullmann, *Die Medizin im Islam*, Leiden 1970, s. 286; Eymen Fuâd Seyyid, *Meşâdiru târîhi'l-Yemen fi'l-'aşri'l-İslâmî*, Kahire 1974, s. 185; Abdülhay el-Kettânî, *Fihrisü'l-feḥâris*, II, 1131; Metin Yurdağür, *Bibliyografik Bir Kelâm Tarihi Denemesi*, İstanbul 1989, s. 120-121.

ABDÜLKERİM ÖZAYDIN

ÂMİRİLER

(بنو عامر)

1021-1094 yılları arasında
Belensiye'de (Valencia) hüküm süren
bir İslâm hânedanı.

III. Abdurrahman'ın ölümünden (961) sonra başa geçen Endülüs Emevî halifelerinin hiçbirisi onun siyasetini takip edemedi. Bu yüzden devlet gittikçe zayıfladı ve büyük bir sarsıntı geçirdi. Ancak, meşhur vezir ve kumandan Mansûr b. Ebû Âmir'in gayretleriyle ülkede devlet otoritesi yeniden sağlandı. Onun 1002 yılında Kastilya (Castilla) seferinden dönerken ölümü üzerine yerine sırasıyla iki oğlu Abdülmelik el-Muzaffer (1002-1008) ile Abdurrahman (1008-1009) geçtiler ve Endülüs'te iktidarı ellerinde tutmaya devam ettiler. Özellikle Abdurrahman kendisini Halife Hişâm'a vâliyaht tayin ettirip hutbelerde adını zikrettirecek kadar ileri gitti. Ancak onun kararsız tutum ve davranışları Âmirî ailesini kötü bir âkibete sürükledi. Abdurrahman'ın hristiyan müttefiki Garcia Gómez ile birlikte Kurtuba üzerine yürüdüğü sırada öldürülmesiyle Âmirîler sadece iktidarı kaybetmekle kalmamışlar, aynı zamanda korkunç bir katliama da uğramışlardır. Bu sırada pek çoğu öldürülmüş, kurtulabilenler ise Endülüs'ün doğu sahillerine kaçarak oralarda varlıklarını sürdürmeye çalışmışlardır. Katliam sırasında Tûcîbî Emîri Münzir b. Yahyâ'nın Sarakusta'daki (Saragossa) sarayına sığınmış olan Abdülazîz b. Abdurrahman halkın isteği üzerine gittiği Belensiye'de büyük bir kalabalık tarafından karşılanarak dedesi gibi Mansûr unvanıyla hükümdar ilân edildi ve böylece sayıları yirmi üçü bulan mülûkû't-tavâiftten biri olan Âmirîler hânedanı kurulmuş oldu (411/1021).

Abdülazîz o sırada Kurtuba'ya hâkim olan Hammûdîler'in hâkimiyetini tanıdı ve Kâsım b. Hammûd tarafından kendisine Zü's-sâbikateyn ve Mü'temin lakapları verildi. İspanya'da hüküm süren hristiyan krallıklarıyla da barış antlaşmaları imzalayan Abdülazîz devrinde Belensiye sakin ve huzurlu günler geçirdi. Onun 1060'ta ölümü üzerine yerine genç yaştaki oğlu Nizâmüddeve Abdülmelik el-Muzaffer geçti. Devlet işleri babasının veziri Ebû Bekir b. Abdülazîz tarafından yürütüldü. Bir müddet sonra Kastilya Kralı I. Ferdinand Belensiye'ye sal-